

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA TEXTILNÍ

TARTAN – SKOTSKÁ KOSTKA

TARTAN – SCOTTISH CUBE

LIBEREC 2010

Bechyňová Nikol

PODĚKOVÁNÍ

Tímto chci vyjádřit veliké díky vedoucí bakalářské práce,
Ing. Vlastimile Bergmanové, za to že mi poskytla k nahlédnutí svou cenou sbírku
odborné literatury, za její ochotu, trpělivost, hodnotné rady a odborné vedení práce.
Dále děkuji ak. mal. Nina Provaan Smetanové za odbornou konzultaci návrhů a věcné
připomínky.

ABSTRAKT

Hlavním tématem této bakalářské práce jsou tartany. Teoretická část se věnuje jejich původu, historii, rozvoji a jejich využití v současném textilním průmyslu. Dále jsou v práci obsaženy poznatky o tartanech. Co tartany jsou, z jakého materiálu a jak se vyrábějí, jak se vzorují, jejich vlastnosti a použití.

Cílem praktické části je vytvořit kolekci nasimulovaných listových tkanin pomocí softwaru DesignScope Victor - EAT a vybrané vzorky prezentovat.

KLÍČOVÁ SLOVA: Tartan, Pléd, Velký kilt, Malý kilt, Charakteristika tartanu

ABSTRACT

The main theme of this thesis are tartans. The theoretical part deals with the origin, history, development and utilization in today's textile industry. Furthermore, this work contains information on the tartan. What are the tartans of what material and how it is produced as models, their properties and uses.

In the practical part a collection of Checkered Leaf fabric with simulated software DesignScope Victor - EAT and selected samples present.

KEY WORDS: Tartan, Belted plaid, Great Kilt, Kilt, Tartan characteristics

PODĚKOVÁNÍ

Tímto chci vyjádřit veliké díky vedoucí bakalářské práce,
Ing. Vlastimile Bergmanové, za to že mi poskytla k nahlédnutí svou cenou sbírku
odborné literatury, za její ochotu, trpělivost, hodnotné rady a odborné vedení práce.
Dále děkuji ak. mal. Nina Provaan Smetanové za odbornou konzultaci návrhů a věcné
připomínky.

ABSTRAKT

Hlavním tématem této bakalářské práce jsou tartany. Teoretická část se věnuje jejich původu, historii, rozvoji a jejich využití v současném textilním průmyslu. Dále jsou v práci obsaženy poznatky o tartanech. Co tartany jsou, z jakého materiálu a jak se vyrábějí, jak se vzorují, jejich vlastnosti a použití.

Cílem praktické části je vytvořit kolekci nasimulovaných listových tkanin pomocí softwaru DesignScope Victor - EAT a vybrané vzorky prezentovat.

KLÍČOVÁ SLOVA: Tartan, Pléd, Velký kilt, Malý kilt, Charakteristika tartanu

ABSTRACT

The main theme of this thesis are tartans. The theoretical part deals with the origin, history, development and utilization in today's textile industry. Furthermore, this work contains information on the tartan. What are the tartans of what material and how it is produced as models, their properties and uses.

In the practical part a collection of Checkered Leaf fabric with simulated software DesignScope Victor - EAT and selected samples present.

KEY WORDS: Tartan, Belted plaid, Great Kilt, Kilt, Tartan characteristics

OBSAH:

Obsah.....	6
Slovník použitých termínů.....	8
Úvod.....	13
1. Teoretická část – Tartany.....	14
1.1 Úvod do historie skotských rodových vzorů.....	15
1.1.1 Brat / Plaid / Pléd.....	16
1.1.2 Belted Plaid / Filéadh Mor / Velký kilt.....	17
1.1.3 Filéadh Bheag / Malý kilt.....	19
1.1.4 Malý kilt – Úpadek.....	21
1.1.5 Malý kilt – Obrození.....	22
1.2 Současnost.....	25
1.2.1 Český Národní Tartan.....	27
1.3 Tartan.....	29
1.3.1 Charakteristika Skotských tartanů.....	29
1.3.2 Vytváření a záznam tartanového vzoru.....	30
1.3.3 Barvy a odstíny.....	33
1.3.4 Materiál.....	35
1.3.5 Vazba.....	36
1.4 Výroba tartanu.....	37
1.4.1 Návrh tkaniny.....	37
1.4.2 Příprava materiálu ke tkání.....	37
1.4.3 Příprava vzoru.....	39
1.4.4 Tkání.....	39
1.4.5 Dokončovací práce.....	41

1.4.6 Zušlechťovací práce.....	41
1.4.7 Užité vlastnosti a použití tartanu.....	42
2. Praktická část – Návrh listové tkaniny – Tartanu.....	43
2.1 Inspirace.....	44
2.2 Návrhy barevných kompozic v online tartan designer.....	48
2.3 Zpracování návrhů v softwaru DesignScope Victor – EAT.....	51
2.4 Presentace kolekce.....	53
3. Závěr.....	55
Seznam použité literatury.....	56
Seznam použitých zkratk.....	57
Příloha volně ložená	

SLOVNÍK POUŽITÝCH TERMÍNŮ

Tartan – „Skotský krojový vzor, používaný nejčastěji na vlnářské tkaniny, vyznačující se přesně stanoveným uspořádáním určitých zákonitostí pro skladbu barev a jejich proporcí. Skotské tartany mají svůj původ v krojích starých skotských rodů – klanů, které se rozlišovaly právě odlišným barevným laděním a velikostí kár na svých krojích. Některé klany měly odlišné barevné ladění svého tartanu pro různé příležitosti. Právě skotské tartany patří k nejstarším klasickým vlnářským vzorům s vysokou estetickou hodnotou a označují se stále původními jmény klanů. Vzory jsou oblíbeny na dámské šaty, sukně, kalhoty, kostými a pláště. Uplatňují se však i na podšívky sportovních pláštíků, potahy kufrů a čas od času se opakovaně stávají módními materiály na pánská saka a pro jiné účely. Název je odvozen ze skotského scotal tartan – rodový vzor klanu. Jiné prameny udávají původ názvu ze španělského tiritana – tkanina s malými káry.“ [1, s. 230]

Skotská kostka – Barevný vzor napodobující skotský tartan

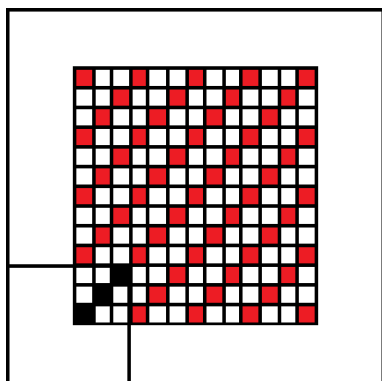
Káro – „Vzor vytvořený použitím dvou i více barev přízí v osnově a útku, čímž vzniknou barevné kresby ve tvaru čtverce nebo obdélníku. Většinou bývá káro ve směru osnovy mírně protáhlé. Lze použít nejrozličnějších barevných kombinací nití i vazeb. Káro je velmi často používaný vzor na všech typech tkanin, přizpůsobující se svým ztvárněním a barevnými kombinacemi platným módním požadavkům.“ [1, s. 93]

Kilt - „Módni zavínovací sukně zhotovená z vlnářské tkaniny s barevně výrazným kárem, řešená podle vzoru skotského národního kroje kiltu, od něhož je odvozen i název. Svůj zvláštní ráz získala ozdobnými trásněmi a velkým zavíracím špendlíkem.“ [1, s. 96]

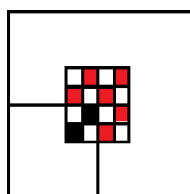
Pléd – „Velký šátek nejčastěji z vlnářské kostkované tkaniny velké hmotnosti, v krajích opatřený trásněmi.“ [1, s. 172]

Tkanina – plošná textilie vytvořená provázáním dvou na sebe kolmých soustav nití, osnovy a útku. Na vlastnosti tkaniny má vliv vazba, textilní materiál, jemnost příze, a dostava. Podle způsobu provázání nití se rozlišují vazby. Tkaniny se vyrábějí v tkalcovnách na tkacích strojích.

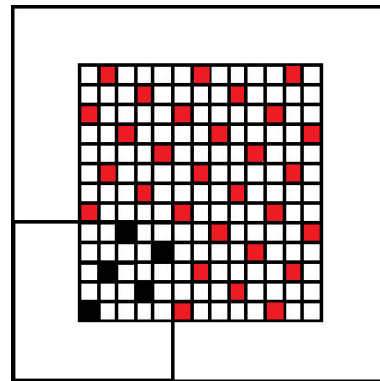
Vazba tkaniny – způsob vzájemného provázání soustavy osnovních a útkových nití. Podle toho které vazné body (útkové nebo osnovní) převládají na lící straně tkaniny se rozlišují osnovní, útkové a oboustranné vazby. Většina tkanin se tvoří pomocí tří základních vazeb: plátnové (Ilustrace 1), keprové (Ilustrace 2), atlasové (Ilustrace 3).

Ilustrace 1: Keprová vazba základní

*Ilustrace 2:
Plátnová
vazba
základní*

Ilustrace 3: Atlasová vazba základní

Osnova – soustava nití tvořící délku tkaniny, odvíjí se z osnovního válu a je rovnoběžná s okraji tkaniny. Při tkaní dochází k setkání osnovy, to znamená že délka osnovy se při tkaní „zkrátí“ - délka osnovy je delší než délka výsledné tkaniny. Šíře tkaniny je závislá na setkání útku. Setkání se udává v procentech.

Útek – nit provazující kolmo k osnově.

Osnovní vazný bod – bod kde se kříží osnovní a útková nit kdy osnovní leží na útkové. Do vzornicového papíru se zakresluje černě.

Útkový vazný bod – bod kde se kříží osnovní a útková nit kdy osnovní leží pod útkovou. Na vzornicovém papíře je to bílé pole – čtvereček.

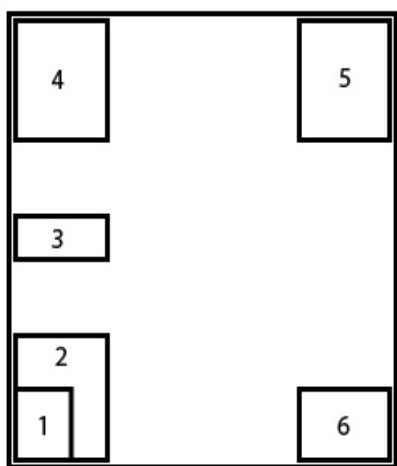
Dostava osnovy a útku – počet nití, uvádí se na 10 nebo 1 cm

Střída vazby – nejmenší část vzoru, která se opakuje, zakresluje se do vzornice černou barvou. (viz Ilustrace 4 č 1 a Ilustrace 5)

Rozkreslení po střídě – zakresluje se červenou barvou. (viz Ilustrace 4 č 2 a Ilustrace 5)

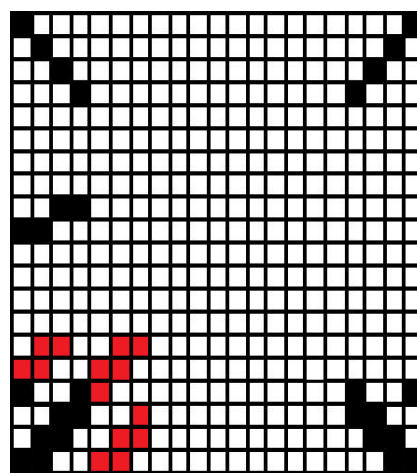
Obecný vzorec pro zápis vazby – $X \frac{x_o}{x_u}$ – kde X je označení vazby, x_o je počet osnovních vazných bodů na prvním útku a x_u je počet útkových vazných bodů na prvním útku, zlomková čára značí první útek.

Technická vzornice – znázornění tkaniny na tkacím stroji z hlediska provázání osnovy a útku, z hlediska návodu osnovních nití do paprsku a do nitěnek listového brda. Je zde dále vyznačen závěs listů a program pro řízení listového stroje. Zakresluje se na vzornicový papír, kde svislé mezery znázorňují osnovní nitě a vodorovné mezery útkové nitě. Každý čtvereček představuje vazný bod.

Ilustrace 4:

Schéma technické vzornice

Ilustrace 5:

Technická vzornice tkaniny

Způsob zakreslení vazby – Osnovní vazné body se vyznačují vyplněným čtverečkem a útkové čtverečkem nevyplněným. Střída vazby je vyznačena černě, rozkreslení po střídě červeně.

Návod do paprsku – ukazuje, kolik nití je navedeno v jednom zubu paprsku. Počet navedených nití do jednoho zubu paprsku záleží na požadované dostavě osnovy a na jemnosti a efektu nitě. Nit navedená v zubu se musí lehce pohybovat v prošlupu. Návodem do zubů lze i vzorovat. Pravidelný návod má konstantní počet nití v každém

zubu paprsku, nepravidelný má rozdílný počet nití v jednom zubu paprsku. Do vzornice se zakresluje vodorovnou čarou. Počet přetnutých osnovních nití značí počet nití navedených v jednom zubu paprsku, lze navést i více nití do jednoho zubu. (viz Ilustrace 4 č 3 a Ilustrace 5)

Návod do listů – Každá osnovní nit musí být navedena do nitěnky listu, pomocí které je ovládána při tvorbě prošlupu. Znázorňuje, která osnovní nit je zvedána kterým konkrétním listem. V technické vzornici zobrazuje způsob navedení nití do nitěnek jednotlivých listů a počet listů, vodorovné mezery představují jednotlivé listy. Navedené osnovní nitě do nitěnky v určitém listu se vyznačují vyplněným čtverečkem v místě, ve kterém svíslá mezera, představující příslušnou osnovní nit, protne mezeru vodorovnou, představují nitěnku příslušného listu. Návod může být například hladký, zpáteční, dílový, lomený, atd. Návodem do paprsku lze vzorovat. Stejná vazba v programu při změně pozice osnovní nitě v nitěnce daného listu vede ke změně vazby ve tkanině. (viz Ilustrace 4 č 4 a Ilustrace 5)

Závěs listů – znázorňuje spojení listů s listovým strojem zaplněným čtvercem v místě průsečíku příslušného listu a táhla listového stroje. Umístění listů na tkacím stroji je pevně daná, jsou levé a pravé listové stroje. (viz Ilustrace 4 č 5 a Ilustrace 5)

Program pro vazbu – určuje, který list bude zvedat a který bude stahovat příslušnou osnovní nit ve tkanině. (viz Ilustrace 4 č 6 a Ilustrace 5)

ÚVOD

Neexistuje na světě tak univerzálního materiálu a designu jako je tartan. Zobrazuje nejen krásu a estetiku, ale podává i reálný obraz historie. Je největším symbolem Skotska, především v podobě kiltu. Kdysi býval poznávacím znamením hrdých bojovníků ze Skotské vysočiny. V povědomí jej udržovali historici, cestovatelé a bardové - potulní vypravěči příběhů. A tak tartan žije i v jednadvacátém století, opředen mnoha mýty a legendami, které nejdou vždy tak úplně ruku v ruce s fakty. Tartan se stal nejen neodmyslitelnou součástí skotského národního kroje, jehož místo je navždy vepsáno krví skotských válečníků do skotských dějin, ale i ikonou současného módního průmyslu.

1. TEORETICKÁ ČÁST – TARTANY

1.1 HISTORIE SKOTSKÝCH RODOVÝCH VZORŮ

Károvaný vzor se objevoval již v dobách Keltů asi 500 let př. n. l. Pláštěnky mužů byly tehdy zdobeny kárem. Tkaly se jednoduché vzory, střídáním barev útkových a osnovních nití.

Nález nejstarší vlněné látky s károvým vzorem tkané na území dnešního Skotska, dnes známé jako Falkirk Tartan (ilustrace 6), se datuje teprve do období římského osídlení Skotska ve 3. stol. n. l. Byla nalezena poblíž města Falkirk v Stirligshire. Byl uložen v nádobě spolu s 2000 římskými mincemi, pohřben kolem roku 230 n. l.

Ilustrace 6: Falkirk tartan [4]

Materiál s jednoduchým vzorem, utkaný ze dvou kontrastních odstínů přírodní vlny, které vytvářejí vzor kostky. Na ilustraci 6 je patrná i vazba $K \frac{2}{2}$ (cirkas). Nemůžeme jej však s určitostí označit jako tartan, neboť se ve stejném období podobné tkaniny se vzorem kára tkaly i na tak vzdálených místech jako je např. Rusko, Itálie či Norsko.

„Za nejstarší písemnou zmínku, v níž se objevuje slovo tartan, je některými badateli považován zápis v knize výdajů nejvyššího správce pokladu z roku 1538. V něm se píše, že pro oděv krále Jakuba V. bylo kromě jiných materiálů - "ane schort Heland Coit" (krátký skotský kabátek) vyrobený z barevného sametu, "Heland Sarkis" (skotská dlouhá košile) - použito i "three ells of Heland tertane to be hois" (tři elly - stará skotská míra, která se rovná 0,94 m - skotského tartanu).“ [5]

Prvními nositeli tartanu byli pouze obyvatelé Vysočiny. Lidé z nížin a měst se oblékali obdobně jako Angličané nebo Evropané. Když kolem 5. – 6. století připluli Skotové ze severního Irska, přivezli si s sebou kromě svých tradic a zvyků i svůj způsob odívání.

1.1.1 Brat / Plaid / Pléd

Až do konce 16. století bylo tedy Irské a Skotské oblečení víceméně shodné. Nosila se šafránová košile a plášť čtvercového nebo obdélníkového střihu uchycený sponou na rameni, tzv. brat. Brat nosili jak muži tak ženy v různých délkách a barvách. Použití více barev bylo známkou vyššího postavení nositele. Objevil se kolem roku 1600, kdy se stal univerzálním oděvem horalů. Byl to široký pruh látky sepnutý jako plášť okolo ramen. Od počátku 17. století se vývoj oděvů Skotů a Irů začal ubírat různými směry. Skotové začali nosit pléd upnutý opaskem tak, že spodní část tvořila suknici a horní část se upnula přes ramena nebo se jen nechala volně viset. Vznikl tak další předchůdce kiltu tzv. Belted Plaid nebo-li Fieleadh Mhor – Velký kilt.

1.1.2 Belted Plaid / Fielleadh Mhor / Velký kilt

První zmínka o něm se pravděpodobně nachází v Gaelském “The life of Red Hug O’Donell“ (Život Red Hugh O’Donnella), z roku 1594:

"Byli k rozeznání od irských vojáků díky jejich zbraním a odlišným oděvům, jejich zvykům a jazyku, jejich strakatý mnohobarevný oděv ke kolenům a pláště sepnuté opaskem nad bedry." [7]

Byl to zhruba 6 až 8 metrů dlouhý a 1,5 metru široký pruh látky, který se ručně naskládal a sepnul opaskem. Pásek se samozřejmě již používal, ale do té doby se jím stahovaly pouze spodní vrstvy oděvu.

Šlo o velmi praktický a pohodlný oděv, který nosili zástupci všech společenských vrstev. Nejnižší postavený nájemce půdy i nejbohatší šlechtic. Obyčejní lidé ho používali jako oděv k běžnému dennímu nošení, ale také jako příkrývku, spací pytel či stan. Šlechticům jeho oblékání trvalo prý až hodinu, a potřebovali asistenci nejméně dvou komorníků. Oděv tedy musel splňovat nejen praktické účely, ale musel i reprezentovat svého nositele.

Původní barevnost tkanin se od té dnešní výrazně lišila. Tkaniny se barvily přírodními barvivy, převažovaly proto matné nevýrazné odstíny červené, zelené, a žluté. Mnohdy si nositel pomazal kilt husím sádlem, čímž zajistil oděvu nepromokavost.

Ilustrace 7: [8] - Postup skládání velkého kiltu

Ilustrace 8: [8] - Postup skládání velkého kiltu

1.1.3 Fieleadh Bheag – Malý kilt

Údajně vznikl na popud jistého pana Rawlinsona kolem roku 1772, který byl milovníkem horalského oblečení. Potřeboval ale pro své dělníky oděv, který by umožňoval větší volnost pro pohyb. Nechal prý proto pléd upravit.

Navzdory této fámě je z cestopisů či obrazů šlechtických rodin z dřívější doby téměř jasné, že kilt jak jej známe dnes, vznikl již dříve. Jeho výskyt se datuje zhruba ke konci 17. století. William Sacheverell, guvernér Isle of Man popisuje oděv horalů v roce 1688 takto:

“Běžný venkovní oděv pro muže i ženy je pléd, ženský mnohem jemnější jasnějších barev s větší kostkou než mužský, a přivádí mi na mysl zjev dávných Piktů. Tento jim slouží jako závoj a zakrývá jak hlavu, tak tělo. Muži jej nosí po jiném způsobu, obzvláště s výrazným vzorem, volný a splývající, jako pláště, jež naši malíři oblékají hrdinům na obrazech. Stehna mají holá, se silnými svaly. Jejich oděv zakrývá jen to nejnutnější – tenké mokasíny na nohou, podkolenky různých barev držené nad lýtkem podvazky. Na opasku nosí velkou prachovnici, po jejíž stranách visí pistole a dýka. Používají kulatý štít, který nosí na zádech, na hlavách nosí baret a v jedné ruce meč a v druhé mušketu.” [7]

Pruh 7 – 8 metrů dlouhé, přibližně 60 cm široké vlněné tkaniny (délka ke kolenům), naskládaný obdobně jako velký kilt, ale vytvořené záhyby jsou již odšité. Stal se velmi oblíbeným oděvem, především v armádě. Na dlouhou dobu se stal součástí uniformy, tak je využíván dodnes. Takzvané Highlanders division v kiltech byly považovány během celé první světové války za velmi obávané protivníky. Tartanové vzory se lišily podle jednotlivých jednotek, nejčastěji však byly odvozovány od tartanů Royal Stewart (ilustrace 9).

Ilustrace 9: - Royal Stewart

1.1.4 Malý Kilt – Úpadek

V 18. století došlo téměř k zániku klanového systému spolu se všemi zvyky i tradičním oblékáním. V roce 1746 došlo ke střetu Skotů z Vysočiny podporujících Jakobitské povstání s britskou armádou u Cullodenu. Šlo o již třetí pokus podmanit si obyvatele Vysočiny, bohužel pro Highledery již úspěšný. Byli poraženi a celé území Skotské vysočiny, které do té doby patřilo klanům, připadlo anglickému králi. Britský parlament vydal tzv. „Zákon o zákazu 1747“ o dvaadvaceti parách / odstavcích. Zde je úryvek z pary 16:

„Od prvního dne měsíce srpna roku jeden tisíc sedm set čtyřicet šest žádný muž ani chlapec obývající část Velké Británie zvanou Skotsko, vyjma těch případů, kdy slouží jako důstojník či voják v armádě Jeho Veličenstva, nesmí za žádných okolností oblékat oděv zvaný horalský oblek (jinak též nazývaný) pléd, philebeg čili malý kilt, tartanové kalhoty, tartanový přehoz ani žádnou jinou část, která je součástí horalského obleku; ani nebude používat tartan či podobné různobarevné látky pro výrobu svrchníků či kalhot, jakož i jiných oděvních doplňků...“ [6]

Zákon byl vydán sice až v roce 1747, ale v platnost vešel již po porážce. Trestem za neposlušnost bylo při prvním přestupku šest měsíců vězení, při druhém už sedm let nucených prací. Nošení tartanového plédu bylo zakázáno hned z několika důvodů. Anglická vláda si velmi dobře uvědomovala, že nošení kára plní nejen praktické účely ale je i projevem odporu vůči vládnoucí dinastii. Navíc tartanové vzory v té době měly vynikající maskovací efekt. Možnosti barvení textilií nebyly tehdy tak rozmanité jako dnes. Barvilo se pouze přírodními barvivy, proto barevnost kiltů dokonale splývala s

přírodou. Navíc tartan byl prakticky voděodolný. Díky těmto vlastnostem byl člověk nesoucí si své lože přímo na sobě naprosto mobilní a neměl tedy potřebu vyhledávat pro přenocování chráněná místa nebo stavět přístřeší. Pléd byl proto ideálním oděvem pro „partyzány“ a psance, kteří se potřebovali skrývat a rychle se přemisťovat v nepřehledném terénu. Horalové byli donuceni oblékat se obdobně jako obyvatelé nížin.

Výjimku tvořily pouze skotské regimenty britské armády, díky nimž tartan přežil období zákazu a dochoval se až dodnes. Cílem tohoto zákazu bylo vymítit gaelskou – skotskou kulturu a nahradit ji kulturou britskou.

1.1.5 Malý kilt – Obrození

Klanový systém spolu se všemi tradicemi byl již téměř zapomenut. Většina starých rodových vzorů vymizela spolu s generacemi starých tkalců. Když byl pak zákon, zakazující nošení tartanu, zrušen v pondělí 1. července 1782 králem Georgem III., vypuklo zběsilé oživování Hihlenderské kultury – vznikalo mnoho nových tartanů, někdy až bizarních kombinací barev.

V roce 1815 zaslala Highland Society of London všem klanovým náčelníkům dopis s žádostí o zaslání svých původních vzorů. Díky tomu se v letech 1816 až 1820 nasbíralo a znovu utkalo přes čtyřicet vzorů, které byly uspořádány do vzorníku a archivovány.

Obrození tartanu také podpořil anglický král Jiříh IV. Při návštěvě skotského Edinburghu v roce 1822 navrhl, aby jej Skotové přivítali ve svých tradičních oděvech. V tomto dobí se pravděpodobně začaly k jednotlivým klanům přiřazovat určité vzory, z období před zákazem nošení tartanu totiž nejsou známy důkazy o klanových tartanech.

Bitvu u Cullodenu zachycuje například obraz Davida Moriera, který byl znám svou dokumentární přesností. Na ilustraci 10 je obraz „*Epizoda ze skotského povstání*“, kde jsou vojáci oděni v mnoha rozlišných tartanech. Můžeme se tedy domnívat že do této doby neexistovaly klanové tartany.

Ilustrace 10: „Epizoda ze skotského povstání“ David Morier

Přibližně v roce 1820 se na scéně objevili dva bratři, John Stuart Sobieski Stolberg a Charles Eduard Stuart, kteří se prohlašovali legitimními vnuky prince Charlese Edwarda Stuarta. Nechali se slyšet, že mají ve vlastnictví rukopis s přesnými údaji o starověkých plédech. Později se z jednoho rukopisu staly dva. První (Douay rukopis) měl pocházet z konce 16. století a druhý (Cromarty rukopis) z roku 1721. Nakonec se objevil ještě třetí, který měl být údajně další verzí Douay rukopisu, i když se výrazně lišil, byl pojmenován podle místa nálezů kláštera svatého Augustina v Cádizu. Roku 1842 bratři publikovali upravenou verzi svých dokumentů pod titulem *Vesitarium Scotium*, kde byl tartan každého klanu popsán a ilustrován. I když byl přepis otištěn ve *Vesitariu*, údajné podklady byly ztraceny dříve než mohly být podrobeny odbornému zkoumání.

Roku 1950 publikoval DC Stewart práci, ve které zpochybnil pravost Vesitaria i rukopisy samotné. Na pětasedmdesát ilustrovaných plédů a jejich reprodukce dávají průchod pochybám o svém původu. Jen méně než tucet plédů bylo podloženo nezávislými důkazy o jejich předchozí existenci. O několik let později začal DC Stewart pracovat na rozboru Vesitaria i jeho podkladech s J. C. Thompsonem, americkým filologem. Stewart pracoval na plédech a Thompson na překladech rukopisů. Dospěli k nepopíratelnému závěru, že jde o padělky. Podařilo se jim extrahovat dostatek usvědčujících důkazů proto, aby zpochybnili základy více než padesáti vysoce respektovaných plédů.

Mnohé z těchto plédů jsou dodnes používány s obecným přijetím rodin. I přes napadení Vesitaria se plédy zachovaly. Pro některé rodiny či klany představují tyto tartany alternativní plédy spolu s užíváním těch aktuálních. V mnoha případech jsou tartany uvedené ve Vesiaru první a jediné které kdy poznali, zejména pak pro rodiny z nížin.

Legitimita tartanu však nespočívá v podložených důkazech o původu, ani zda byl vytvořen tkalcem na tkalcovském stavu či podvodem umělce. Spočívá v přijetí rodiny či samotného náčelníka klanu.

1.2 SOUČASNOST

S tartanem si dnes pohrávají takoví návrháři jako Vivienne Westwoodová, Paula Smithe či Alexander McQueen. V současné době získal titul nejoblíbenějšího národního kroje světa. Organizátorka Skotského týdne módy Tessa Hartmannová prohlásila:

„Kilt je jedním z nejkomičtějších outfitů světa. Jeho vznik se datuje do 16. století a od té doby je neustále aktualizován. Návrháři si s ním neustále hrají a dělají různé věci.“ [9]

Dnes je tak populární, že se jeho nošení rozšířilo, a stále šíří, po celé Evropě. Edingburhský návrhář a výrobce kiltů Howie Nicholsby se nechal slyšet:

„Dánové, Švédové, Francouzi, Rakušané, muži z celé Evropy zjišťují, že člověk nemusí být Skotem, aby mohl nosit kilt a cítit se sexy.“ [9]

A tak i v moderní době nanovláken je nošen kilt ze 17. století. Nosí při mnohých společenských, kulturních příležitostech, na svatbu, ples, do opery, ale i jako vycházkový oděv do města, na horský výlet, ba i na fotbalový zápas. Dnes je rozšířen po celém Skotsku i mimo Skotskou vysočinu, přestože tomu není tak dávno, kdy bylo nošení plédu považováno za primitivní a nechutný způsob odívání Skotů ze severu. I po mnoha staletích je stále živý a neustále se vyvíjí. Nese výraz národní hrdosti a individuality. Mezi současnými tkanými textiliemi vládne svou všestranností a odolností. Nošení tartanových vzorů je velmi populární. Jeho použití totiž není omezeno pouze na tkaniny. Používá se na pleteninách, potiskují se jím textilie i materiály jako

papír, plasty, porcelán, atd. Vyrábí se tartanové hrnečky, deštníky, módní doplňky, atd. (v tomto případě již nemluvíme o tartanu, ale o skotské kostce).

Tartany jsou registrovány ve Skotském úřadu pro tartany - Scottish Tartans Authority. Zde jsou uchovávány vzorky tartanů, jejich jména a kód označující barevný vzor. V současné době je registrováno na 5000 tartanů. Většina jich byla vytvořena v 19. století. V této době došlo k nárůstu romantizace Highlanderů, díky silnému poangličťování skotské kultury ve viktoriánském období. Každý rok se registrují nové tartany, díky jejich popularitě chce mít každý svůj. Před oficiální registrací však prochází každý nově navržený tartan důkladným posouzením nejen estetické způsobilosti, z důvodu ochrany historických tradic.

Klany v současné době existují, spíše jen podle jména. Pro Skoty je nošení klanového tartanu zdrojem pýchy. Mnozí z nich stále žijí na území, jež v minulosti náleželo jejich klanu. Ke svým kořenům se hrdě hlásí nošením kiltu i Skotové dávno žijící mimo území Skotska. Pro jednotlivce a rodiny je tartan identitou odrážející původ jejich předků. Pro firmy a sdružení je historickým logem propůjčujícím punc kvality a spolehlivosti. Nosí jej britská královská rodina, čestná stráž na edinburgském hradě. Svůj tartan má sultán Johre v Malaisii, Hotel Hilton v Hong Kongu, Whisky Johnny Walker, řada amerických států a provincií, Norsko, Finsko, Švédsko, Nový Zéland, ... A dnes už i Česká Republika.

1.2.1 Český národní tartan

„V den oslav narozenin slavného a Skoty milovaného básníka Roberta Burnse 25. ledna 2008 byl ve Skotsku zaregistrován historicky první český tartan - Czech National Tartan. K jeho prvnímu oficiálnímu představení v České republice došlo 26. ledna 2008 ve Starém purkrabství v areálu národní kulturní památky Vyšehrad, pořádané jako každý rok Václavem Routem a Friends of Scotland. Oficiální registrací společností Scottish Tartans Authority, která je určena jako správce registru tartanů a která tak registruje tartany z celého světa, se i Česká republika zařadila po bok zemí, které své tartany již registrovány mají.“ [10]

Ilustrace 11: – Český národní tartan [11]

Vysvětlení podoby tohoto tartanu:

„Základní barvy tartanu tvoří zelená a modrá - barvy vody a lesů, které jsou pro Českou republiku tolik typické a o nichž se zpívá i v české hymně. Centrální motiv tvoří barvy české trikolóry, které se střídají se dvěma linkami žluté barvy, jež jsou na tartanu jako zástupci dvou historických zemí - Moravy a Slezska. Černé linky připomínají dvě historické etapy 20. století, které negativně ovlivnily vývoj České republiky - nacistická okupace a období "života za železnou oponou".“ [10]

1.3 TARTAN

Tartan je jedinečným prvkem spojujícím konvenční tkalcovské techniky s výtvarným uměním. Je to vlnařská tkanina z česaných nebo mykaných přízí. Vzor je vyjádřen přesně daným uspořádáním barevných sekvencí, které jsou stejné ve směru osnovy i útku (až na některé výjimky) a symetrické v definovaných otočných bodech. Takto utvářejí zpravidla čtvercový (obdélníkový) vzor, opakující se v celé šířce i délce tkaniny.

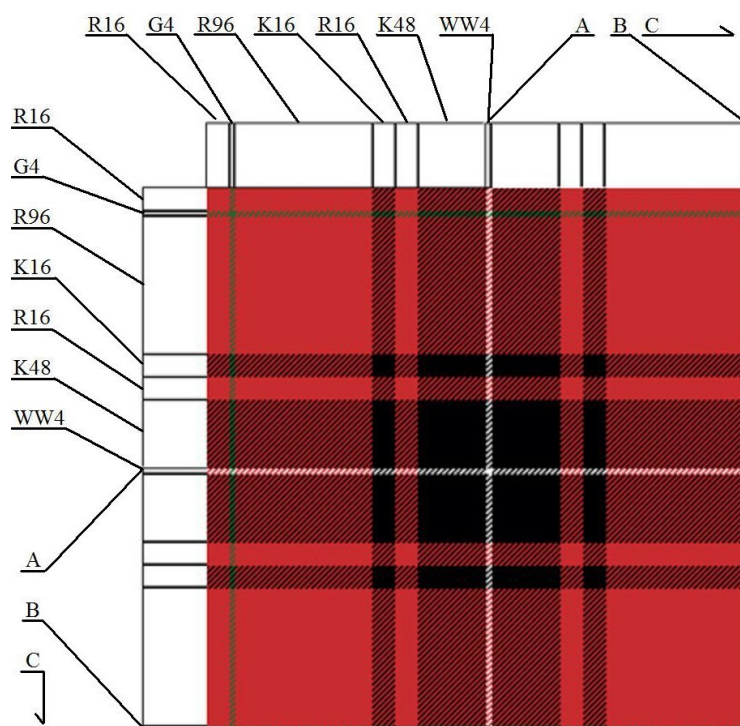
1.3.1 Charakteristika skotských tartanů

Tartanový vzor je tvořen překřížením vertikálních a horizontálních pruhů různých barev. Při překřížení dvou různých barev dochází ke vzniku nových barevných odstínů. Tradiční plédy se tkají z vlněných přízí, ale dnes se používají i jiné materiály, hedvábí, bavlna, směsové materiály. Tkají se převážně ve vazbě zesíleného kepru čtyřvazného (cirkas) nebo šestivazného, kdy vazba tvoří viditelnou úhlopříčnou linku pod úhlem 45°. V současné době se používají i další vazby – plátno, panama, musejí však být oboustranné (poměr osnovy a útku 1:1), aby se zachoval charakter vzoru tartanu.

1.3.2 Vytváření a záznam tartanového vzoru

Vzor je vytvářen pomocí barevného snování a házení. Je vždy orientován svisle a vodorovně. Střída barevných pruhů se opakuje ve směru osnovy i útku a v obou směrech je stejná. Barevná střída se neopakuje stejně za sebou, ale převrací se podle otočného bodu a dále se pokračuje stejným způsobem ve směru šířky či délky tkaniny. Každá střída má dva otočné body, na kterých se převrací nebo opakuje. Pořadí barev se zaznamenává kódem obsahujícím označení barvy a počtu nití jedné barvy. Pořadí nití ve střídě začíná na kraji a buď se opakuje, nebo se otáčí.

Příklad vytváření vzoru: Máme-li vzor (Wemys), s barevným kódem „16R 4G 96R 16K 16R 48K 4WW“ = 16 červených, 4 zelené, 96 červených, 16 černých, 16 červených, 48 černých, 4 bílé – první a poslední sekvence jsou otočné body – nezdvojnásobují se. viz obr. č. 8 (A, B), C znázornujě opakování – nezdvojnásobují se.

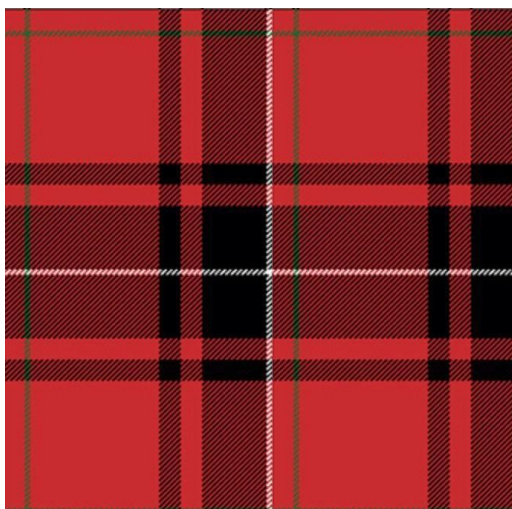
Ilustrace 12:

Záznam snování hotového vzoru:

Barva													Celkový počet nití
R- červená	16		96		6				6		96		240
G- zelená		4										4	8
K- černá				16		48		48		16			128
WW- bílá							4						4
													380

Vzor házený je stejný jako vzor snovaný (viz tabulka) v případě, že dostava osnovy je stejná s dostavou útku. V praxi bývá dostava útku nižší a kostka po osnově se protáhne (zhruba o 10% ve směru osnovy), ale opticky působí na oděvu jako kostka. Pokud by se dostavy výrazně lišily, musel by se vzor házený v daném poměru upravit tak, aby se kostka nedeformovala v obdélník.

Ilustrace 12, na straně 29, ilustruje symetrické tartany. Výjimkou potvrzující pravidlo jsou tartany asymetrické. Ty se buď nepřevrací v otočném bodě, ale střída se jen opakuje (ilustrace 13), nebo mají rozdílnou střídu v osnově a útku (ilustrace 14). Některé plédy nemají ani stejnou dostavu osnovy a útku (např. v závislosti na mat. přízi), budou mít tedy rozdílné počty nití.

Ilustrace 13:

Ilustrace 14:

Vzory jsou dále charakterizovány velikostí, kterou měří celá jedna střída (nejmenší část vzoru, která se ve tkanině opakuje) ve směru osy x a ve směru osy y. Rozměry jsou relativní, nejsou absolutně dané. Skutečná velikost kára je dána materiálovým složením, jemností přízi a použitím tartanu. Ideální velikost jedné střidy vzoru pro kilt je 250 nití na 15 – 20 cm. Pro lehčí tkaniny 12 – 15 cm. Za jistých okolností se vzor proporčně upravuje. Pokud chceme vzor použít například na kravatu, musíme tartan v poměru zmenšit. Od toho se odvíjí tedy i dostava.

1.3.3 Barvy a odstíny

V každé tkanině se každá osnovní příze kříží s každou přízí útkovou. V případě tartanu, kdy se osnovní příze zkříží s útkovou stejné barvy, bude barva vzniklého čtverce z osnovních a útkových vazných bodů stejná – základní barva. Zatímco zkřížením přízí dvou odlišných barev vznikne čtverec smícháním těchto dvou barev - nový barevný odstín. Počet barev včetně směsí se exponenciálně zvětšuje s počtem základních barev v tartanu.

Pro vytvoření tartanu je zapotřebí nejméně dvou barev. Ideální je použití barev šesti, barevnost je vyvážená, střízlivá. Při použití více barev barevný vzor splývá, čím více barev tartan obsahuje, tím je tlumenější a působí rozmazaně. Nehledě na to, že tkací stroje umožňují šestibarevnou útkovou záměnu, některé typy pouze čtyřbarevnou záměnu, to znamená omezení počtu barev v útkové soustavě nití na čtyři. Pokud je přece jen požadován vícebarevný vzor, je možné barevnou střidu v útku alternativně upravit na potřebný počet barev – v osnově zůstane barevná střida stejná, protože při snování je počet barev je počet barev teoreticky neomezený, v útku se bude lišit v některých pruzích, pouze barevně.

Odstíny barev tartanů se mohou při jejich reprodukci lišit. Přesto že jde o jeden stejný pléd, ve výsledku se může lišit třemi způsoby: moderní, starověký a tlumený. Tyto termíny se vztahují pouze k barvám.

Moderní: Představuje tartany tkané z přízí barvených chemickými barviv. Tato barviva produkují velmi silné, tmavé odstíny ve srovnání s barvivy přírodními. Při použití moderních – chemických barviv mají modrá, černá a zelená barva vedle sebe tendenci splývat. V devadesátých letech 20. století se s oblibou splývání těchto barev

využívalo, držely se v oblibě tzv. blackwatche. Blackwatch je tartan, se záměrně zvolenými tmavými odstíny, většinou v modrozelených barevných kombinacích. Vzor tak působí decentně, používají se především na pánská saka.

Starověké: Jsou to plédy světlejších odstínů, které mají reprezentovat barvy v minulosti získávané přírodními barvivými a jejichž použití se datuje ke konci první poloviny minulého století. Ani starověké barvy ale úplně neodpovídají odstínům získaných přírodními barvivými, která byla použita na staré plédy. Termín „starověké barvy“ se neodvozuje od stáří vzoru, jde jen o popis barevnosti. Je možné pořídit si tartan navržený před několika lety ve starověkých barvách.

Tlumené: Stojí někde mezi moderními a starověkými. Tento typ je velmi moderní. Používá se již od počátku osmdesátých let. Tyto barvy jsou nejbližší přírodním barvivům používaných do poloviny 19. století.

Tvrzení o tom, že barvy v tartanu mají zvláštní význam jsou čistě moderní. Například se tvrdilo, že červené plédy jsou „bitevní“, zobrazující krev. Mnoho tartanů vytvořených v současné době, jako např. „provinční“ pléd a americké státní plédy jsou navrženy s určitým symbolickým významem. Např. barva zelená někdy symbolizuje prérii nebo lesy, modrá jezera a řeky a žlutá se používá k symbolice některých plodin.

1.3.4 Materiál

Tartan se vyrábí především z ovčí vlny, ta patří k nejvýznamějším textilním vláknům živočišného původu které se používá k oděvním účelům již několik tisíc let. Je to tedy tkanina vlnářského typu. Tyto tkaniny se tkají z vlněných přízí, nebo přízí vypředených z chemických vláken vlnářského staplu nebo směsí tak, že mají charakter tkaniny z vlněných vláken.

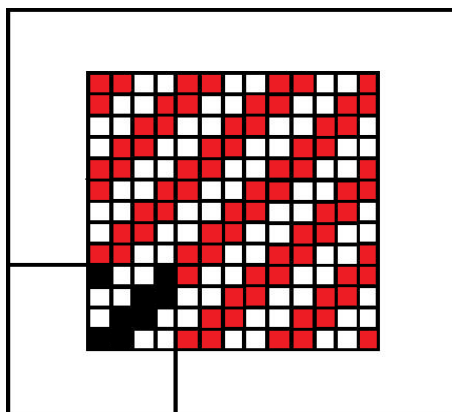
Specifické vlastnosti jsou: vysoká tažnost, která se za mokra ještě zvyšuje, výborná pružnost, velmi dobrá tepelná izolace, hřejivost a nasákavost, malá mačkavost, výborné zpracovatelské vlastnosti, dobrá tvarovatelnost napařováním a žehlením. Charakteristickou vlastností vlnářských tkanin je plstivost. Plstěním se tkaniny sráží do šířky i do délky a tím nabývají na plošné hmotnosti. Vlna také prakticky nestárne, avšak působením slunečního světla klesá pevnost vláken a mohou ji poškozovat moli. Je odolná vůči působení kyselin, ale horká koncentrovaná kyselina sýrová ji rozkládá. Snadno se poškodí působením zásad.

Vlnářské tkaniny se používají především k výrobě dámských šatovek, oblekových, plášťových, kalhotových, zimníkových a technických tkanin. Nachází však uplatnění i v hedvábnickém, bavlnářském či lnářském průmyslu.

Tkaniny vyšších plošných hmotností, které se používají převážně na zimní odívání, se vyrábí z mykaných vlněných přízí, často i z vláken hrubších vln. Tkaniny nižších plošných hmotností se vyrábí z přízí česaných (česáním se ze suroviny vyčešou krátká vlákna a ostatní jsou dokonale sjednocena a uspořádána do česance, z něhož se vyrábí velmi jemné příze), používají se na výrobu tkanin lehkých, vzdušných, jemných, používaných na letní oděvy.

1.3.5 Vazba

Pro výrobu tartanu se používá především vazby keprové zesílené oboustranné - cirkas. Keprová vazba se označuje písmenem „K“. Vytváří pro ni typické šikmé řádkování.

Ilustrace 15: - $K^2_{-2}Z$ - cirkas

1.4 VÝROBA TARTANU

Výroba jakékoliv tkaniny je zdlouhavý a náročný proces.

1.4.1 Návrh tkaniny

Při navrhování kár je dobré brát v potaz oděv, pro který je určen. Přizpůsobit velikost kár tak, aby vzor na oděvu co nejlépe vynikl.

Stříhové řešení modelu souvisí s velikostí kára, skladbou barev a frekvencí opakování. Úkolem oděvního návrháře je maximálně využít a vyzdvihnout daný vzor.

1.4.2 Příprava materiálu ke tkaní

Před vlastní výrobou tkaniny je nutné upravit osnovní a útkové nitě, aby je bylo možno dále zpracovávat na tkacím stroji. Získat příze požadovaných vlastností a navinout je na cívky vhodného tvaru. Příze se do tkalcovny dodávají zpravidla v malých návinech na papírových dutinkách. Tyto náviny se nazývají potáče. Z potáčů se příze musí převinout, čili přesoukat na křížové cívky. Při soukání se prodlouží délka přízí navázáním z více potáčů a sleduje se i kvalita přízí, odstraňuje prach, nečistoty a vadná místa.

Osnova má běžně několik tisíc nití a na tkací stroj se předkládá navinutá na osnovním válu. Její příprava oproti přípravě útku je složitější. Obsahuje tyto operace: soukání, snování, šlichtování, navádění

Snování se provádí na snovacích strojích, účelem je převinout nitě z křížových cívek na osnovní vál.

Nasnované osnovní nitě se pro zvýšení odolnosti při namáhání na tkacím stroji šlichtují. Šlichtování zajistí zpevnění nití, přilepení odstávajících vláken na nit a vytvoření ochranného obalu na povrchu nití. Šlichtování probíhá při převíjení osnovy ze snovacího bubnu na osnovní vál nebo na šlichtovacích strojích takto: osnovní nitě nasnované na osnovním vále se namáčejí do šlichty, ždímáním se odstraňuje přebytečná šlichta, nitě se suší a navíjejí na osnovní vál.

Našlichtované nitě se navádějí na tkací stroj tak, že se každá nit ručně provlékne očkem nitěnky a paprskem. Efektivnější je strojové navazování, kdy se nitě další osnovy navazují na předcházející osnovu, v mnoha případech to však nelze, protože nová osnova má jiné parametry než osnova předchozí.

Příprava útku je podstatně jednodušší. Je určena typem tkalcovského stavu. Pro člunkové stavy je nutné převinout útek na cívky vhodné do člunku, při tkaní na bezčlunkovém stavu se použije útek nasoukaný na křížové cívky.

1.4.3 Příprava vzoru

Tartan je listová tkanina. Před tkaním je nutné vytvořit program pro tkaní na tkacím stroji. Vzorování listových tkanin je založené na základě provázání nití v základních, odvozených a libovolně sestavených vazbách. Listové tkaniny jsou tvořeny pomocí vačkových nebo listových prošlupných zařízení.

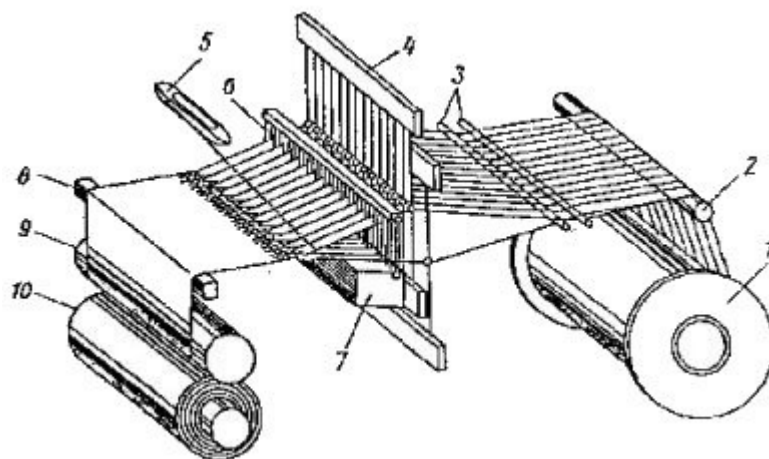
U vačkového prošlupního zařízení je list je ovládán vačkou, počet vaček je dán počtem různě provazujících osnovních nití ve střídě vazby. Tvar vačky je dán provázáním konkrétního útku ve střídě vazby. Vzoruje se pouze základními vazbami s malým počtem různě provazujících nití. cca 8 listů.

Listové prošlupní zařízení je ovládané programem. Vzoruje se základními i odvozenými vazbami. Listový stroj je vhodný i pro složitější vazby a vazební techniky (víceosnocní, víceútkové nebo dutinné vazby). Maximální počet listů je 24 (výjimečně 25), listovky jsou elektronické a mechanické.

1.4.4 Tkaní

Výroba tkanin probíhá na tkacích strojích.

„Bez ohledu na vazbu a druh vyráběné tkaniny a použitý typ tkacího stroje je pro všechny tkaniny princip výroby stejný: osnovní nitě se musí po celé šířce tkaniny rozevřít, vytvořit prošlup a těmito rozevřenými nitěmi se proloží útek. Při vkládání dalšího útku se prošlup vytváří v opačném pořadí nití, spodní nitě jsou zdviženy nahoru a horní staženy dolů. Rozdělením nití při vytváření prošlupu, pravidelným nebo nepravidelným, se vytvářejí různé vazby tkaniny.

Ilustrace 17:

Na ilustraci 17 je schéma základních částí tkacího stroje. Osnovní nitě jsou z osnovního válu (1) vedeny přes osnovní svůrku (2) a křížové činky (3) do oček nitěnek. Soubor nitěnek upevněných v jednom rámu se nazývá list (4) a soustava všech listů tvoří brdo (7). Počet listů je dán vazbou tkaniny, např. pro plátňovou vazbu jsou potřeba jen dva listy, v nichž jsou navlečeny nitě v každé druhé nitěnce.

Listy zvednou a stáhnou provlečené nitě tak, že mezi nimi vznikne mezera – prošlup, kterou se prohazuje člunek s útkovou nití (5) na druhou stranu stroje. Nítě jsou dále vedeny přes paprsek (6), jenž udržuje osnovu v požadované šířce a zároveň přiráží zanesený útek k hotové tkanině, která se postupně navívá na zbožíový vál. Přitom se také pootočí osnovní vál, aby se uvolnila další část osnovy.“ [2, s. 75]

Tkáci se stroje se dělí do skupin podle: vzorování vazbou, způsobu zanášení útku, počtu prošlupů, vyráběných druhů tkanin. Vzhledem k tomu že práce se zabývá tartany, které jsou listovými tkaninami, vzoruje se vazbou, tedy na listovém stroji. Listový stroj je vhodný pro složitější vazby i vazební techniky. „Každý list má v rámu pevně uchycené nitěnky s očkem, jímž jsou provlečeny osnovní nitě podle předem dané předlohy.“ [2, s. 77]

1.4.5 Dokončovací práce

Po utkání tkaniny je nutné ji zkontrolovat. Opravit případné kazy, změřit a zvážit pro odeslání do úpravny. Dokončovací práce na tkalcovně obnášejí tyto operace:

Postřihování – Odstřihují se, popřípadě odsávají vyčnívající konce nití po přetrhu nebo výměně útků.

Prohlížení – Tkanina se kontroluje po lícové straně, chyby se označují vypratelnou tužkou nebo nitěmi kontrastními vůči tkanině.

Nopování, vyšívání, čištění – pomocí pinzet, jehel, nůžek a čistících prostředků se odstraňují vady.

Výstupní kontrola, klasifikace – Zkontrolované, opravené, změřené a zvážené dílce tkanin se označí a uloží do skladu nebo se předají k úpravě do zušlechtovacího provozu. Předávací list rezného zboží běžně obsahuje číslo dílce a číslo tkacího stroje, šířku tkaniny, délku, hmotnost, počet neodstranitelných vad a klasifikaci. Klasifikace se provádí na základě počtu a charakteru vad, které se posuzují podle platných norem.

1.4.6 Zušlechtování tkanin

Tkaniny po sejmutí z tkacího stroje nemají všechny požadované vlastnosti a vzhled. Dosahuje se jich teprve zušlechtováním. Během zušlechtovacích postupů působí na textilie mechanické nebo chemické vlivy a mění se jejich vzhled či vlastnosti.

Předúprava a bělení – textilie se připravují k dalšímu zušlechtování. Odstraňují se nečistoty přírodního původu, které se dosud na vláknech udržely, případně látky které byly na tkaninu naneseny při šlichtování. Pot a tuk se odstraní praním, nečistoty

rostlinného původu se odstraňují karbonizací – působením roztoku kyseliny sírové za tepla.

Speciální úpravy – úpravy, kterými se zlepšuje vzhled textilie a její užitné vlastnosti. Lepší hřejivosti tkaniny a získání měkkého omaku se dosahuje česáním, tím se z povrchu tkaniny uvolňují vlákna a vytvářejí vlas, který se srovnává jedním směrem, po směru osnovy. Vlna podléhá poškození bakteriemi a plísněmi, z toho důvodu se provádí baktericidní a fungicidní úprava, při které se nanášejí chemické prostředky, zabráňující přístupu mikroorganismů k vláknům. Protimolová úprava činí textilií pro moly nepoživatelnou.

1.4.7 Užitné vlastnosti a použití tartanu

Vlastnosti získané materiálovým složením, zpracováním při tkacím procesu, dokončovacími a zušlechťovacími pracemi: tažnost (za mokra se zvyšuje), pružnost, splývavost, stálobarevnost, prodyšnost, nasákavost, velmi dobré tepelně izolační vlastnosti, odolnost vůči mikroorganismům a molům. Nežádoucí vlastností je plstivost, které zabráníme šetrným praním.

Tartan se používá prakticky pro jakékoliv vrchní a svrchní oděvy. Pláště, kabáty, saka, vesty, sukně, kilty, kalhoty. Tartany s větší plošnou hmotností se využívají pro zimní a s nižší plošnou hmotností pro letní oděvy. Tartan je také velmi oblíbeným vzorem pro doplňky – především vlněné šály.

2. PRAKTICKÁ ČÁST – NÁVRH KOLEKCE LISTOVÝCH KÁROVANÝCH TKANIN

2.1 Inspirace

Při tvorbě kolekce jsem se nechala inspirovat nejen původními rodovými vzory, ale také tvorbou světových návrhářů kteří s tartany pracují. Např. Alexander McQueen (18), Dolce a Gabana (19), House of Holland (20), Vivien Westwood (21).

Ilustrace 18:

Ilustrace 19:

Ilustrace 20:

Ilustrace 21:

Pro kolekci listových tkanin jsem využila předlohy pěti původních tartanů, u kterých mě zaujala skladba kára.

Wemyss, kód: 16R 4G 96R 16K 16R 48K 4WW

Ilustrace 22: Zobrazení střídání vzoru

Popis: První vzor, objevil se v VS. Lochcarron.

Ilustrace 23: Opakování střídání vzoru

Gwynn, kód: 8R 90K 8DY 8K 18DY

Ilustrace 24: Zobrazení střídání vzoru

Ilustrace 25: Opakování střídání vzoru

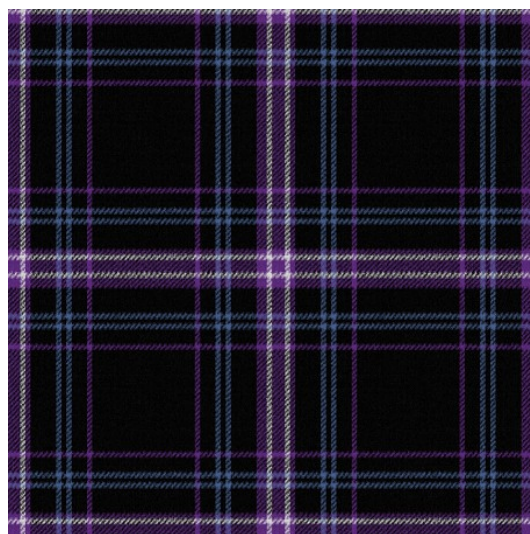
Popis: Navržen v roce 2003 Paulem Gwynnem z Texasu. Rodinný tartan. Mohou jej nosit všechny rodiny nesoucí jméno Gwynn.

Ironside, kód:

10P 4W 8P 20K 4BL 4K 4BL 12K 4P 80K 4P 12K 4BL 4K 4BL 20K 8P 4W

Ilustrace 26: Zobrazení střídání vzoru

Ilustrace 27: Opakování střídání

Popis: Odhaduje se že byl vytvořen pouze pro účely Aniversary Svatba Golden John T. a Frances A. Ironside ze zemědělské rodiny z Methlick, Aberdeenshire.

Bruce of Kinnaird, kód: XR48 WG44 K4 CW12 K4 YT4 K30 AA12 CLR12 CW4

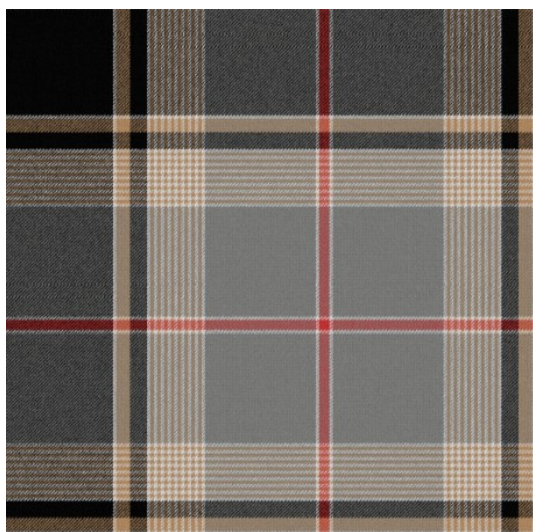
Ilustrace 28: Zobrazení střídání vzoru

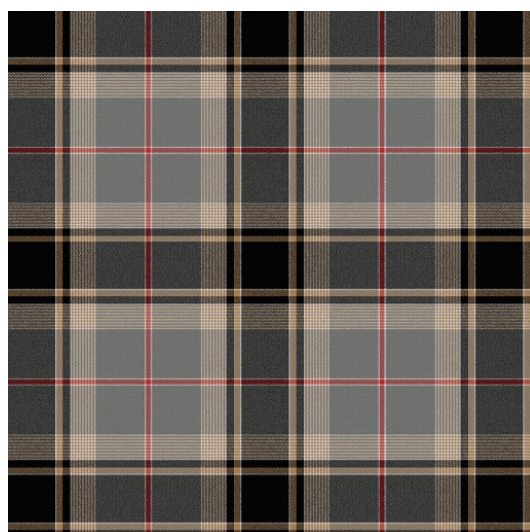
Ilustrace 29: Opakování střídání

Popis: Varianta princ Charles Edward Stuart tartanu z poloviny 18. století, je v držení Bruce z Kinnaird. Schválen jako tartan pro běžné nošení kolem roku 1953.

Sobiesky – Stewart, kód: K126 W4 FG16 K20 W4 FG4 W4 FG4 W4 FG4 W4 FG4 W4
FG4 W4 FG4 W4 FG4 W4 FG4 W4 N130 W4 R12

Ilustrace 30: Zobrazení střídání vzoru

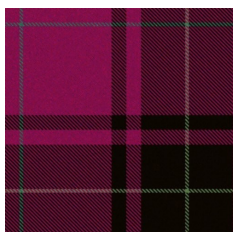

Ilustrace 31: Opakování střídání

Popis: Tartan nese jméno bratří Sobieski Stewart, jejich Vestiarium Scoticum položilo základy skotskému plédovému průmyslu. Vzor byl navržen Bernardem O'Haganem, jako důkaz historické vazby mezi Polskem a Skotskem. Poskytnul tak polské komunitě ve Skotsku „domácí“ pléd, který znázorňuje hrdost a podněcuje zájem o historické souvislosti mezi Polskem a Skotskem. Barvy jsou červená a bílá z polské státní vlajky a černé a stříbrné z orla královského.

2.2 Návrhy barevných kompozic v online tartan designer

Návrhy dle kódu Wemyss tartanu:

Ilustrace 32:

Ilustrace 33:

Ilustrace 34:

Ilustrace 35:

Ilustrace 36:

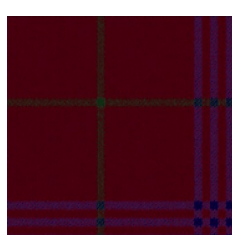

Ilustrace 37:

Návrhy dle kódu Gwyn tartanu: nene

Ilustrace 38:

Ilustrace 39:

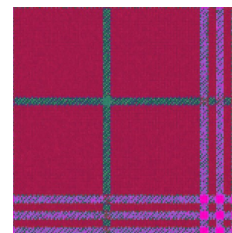
Ilustrace 40:

Ilustrace 41:

Ilustrace 42:

Ilustrace 43:

Návrhy dle kódu Ironside tartanu:

Ilustrace 44:

Ilustrace 45:

Ilustrace46:

Ilustrace 47:

Ilustrace 48:

Ilustrace 49:

Návrhy dle kódu Bruce of Kinnaid tartanu:

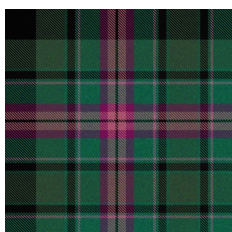
Ilustrace 50:

Ilustrace 51:

Ilustrace 52:

Ilustrace 53:

Ilustrace 54:

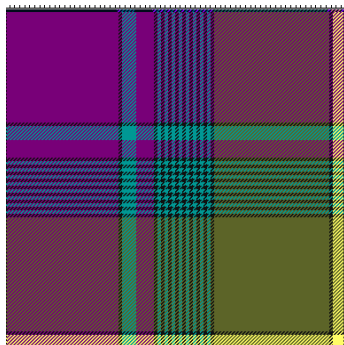

Ilustrace 55:

Návrhy dle kódu Stewart Sobiesky tartanu:

Ilustrace 56:

Ilustrace 57:

Ilustrace 58:

Ilustrace 59:

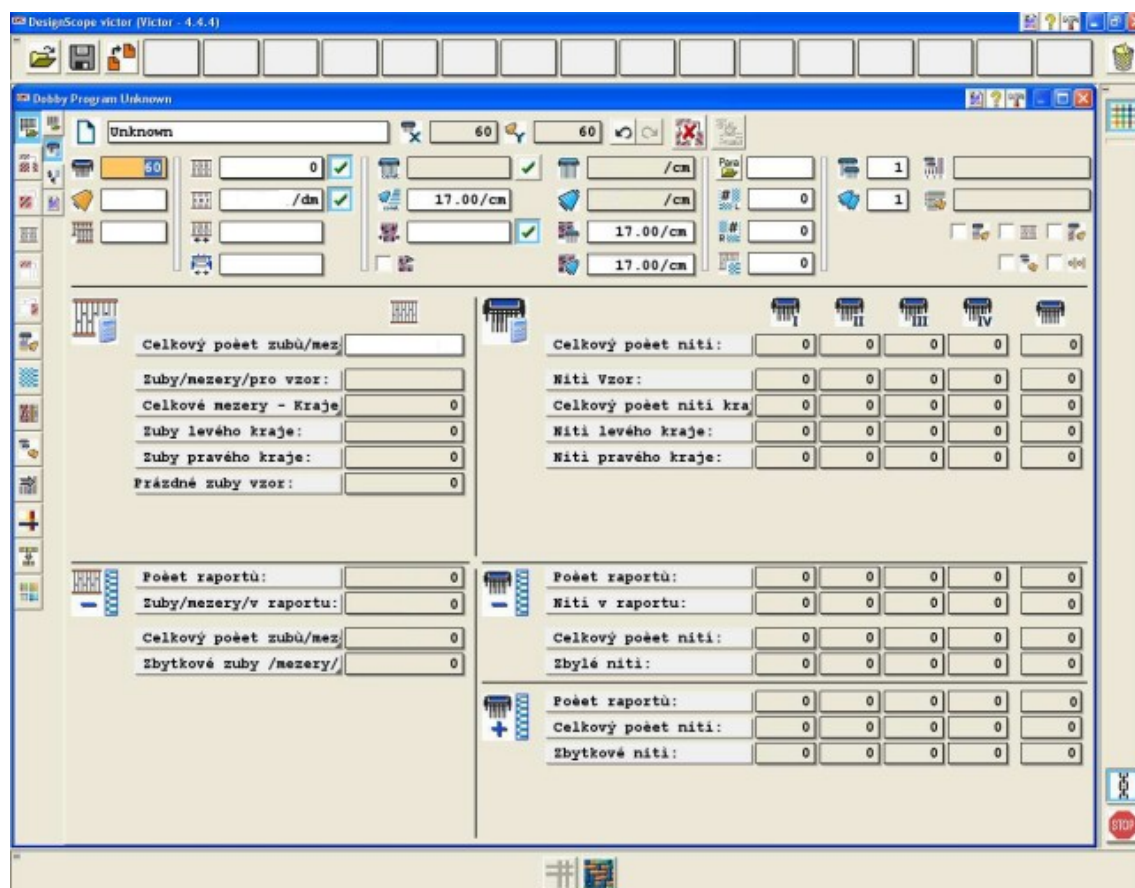
Ilustrace 60:

Ilustrace 61:

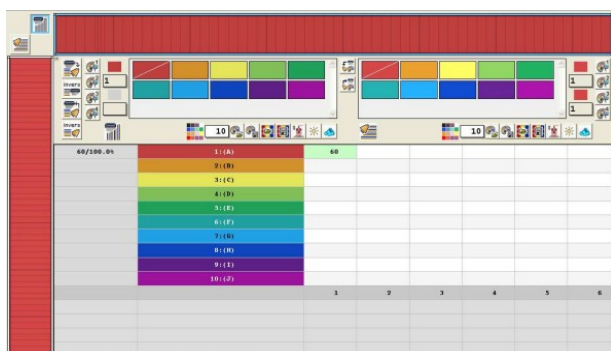
2.3 Zpracování návrhů v softwaru DesignScope Victor - EAT

Pro zpracování návrhů jsem využila program pro vzorování listových tkanin německé firmy EAT - DesignScope Victor, který je k dispozici na Katedře designu. Program je pro někoho, který v něm pracuje poprvé, celkem náročný na obsluhu, ale při vytrvalé práci se dá zvládnout. Program vyžaduje zadání veškerých parametrů potřebných k utkání tkaniny. Dostavu osnovy a útku, šíři a délku tkaniny, materiálové složení a jemnost použité příze, návod do listu, návod do paprsku, vazbu, atd.

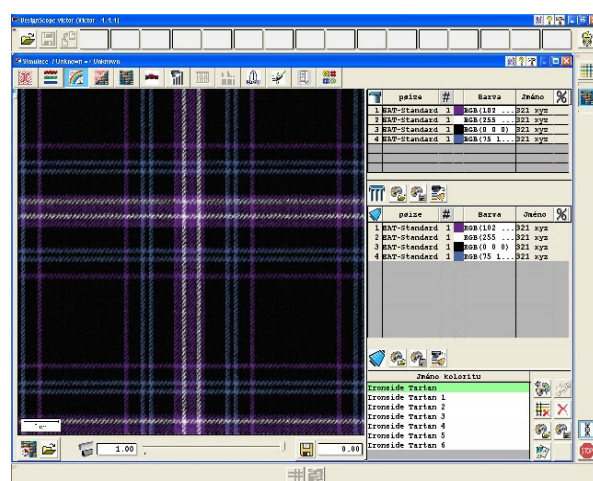

Ilustrace 62:

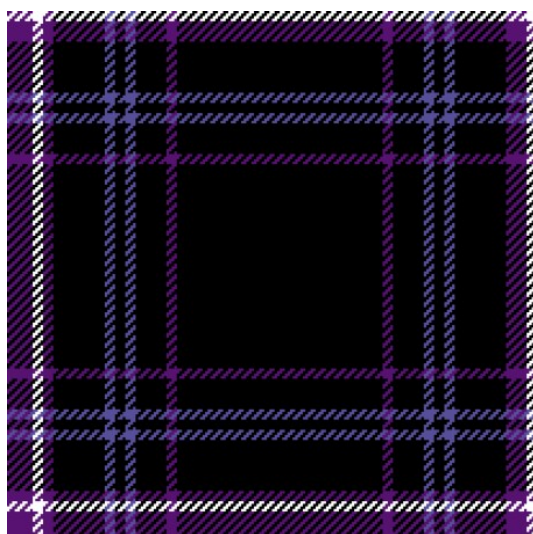
Umožňuje nastavení barevného snování i házení. Dává tak návrhářovi možnost vidět hotovou tkaninu ještě před utkáním a dále jej upravovat v souvislostech mezi technologií tkaniny a návrhem.

Ilustrace 63:

Ilustrace 64:

Ilustrace 65: znázornění barevného snování a házení před simulací

Ilustrace 66: simulace hotové tkaniny

2.4 Prezentace kolekce

Pro prezentaci kolekce listových tkanin jsem navrhla několik modelů, na kterých podle mého názoru tartanový vzor dobře vynikne.

Ilustrace 67:

Prezentaci listových károvaných tkanin jsem vytvořila pomocí Adobe Photoshop, který je k dispozici na Katedře designu. Celá prezentace je v příloze.

Ilustrace 68:

Ilustrace 69:

Ilustrace 70:

Ilustrace 71:

3. ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo popsat původ skotských rodových vzorů a přiblížit jejich vývoj do současné podoby a jejich dnešního využití.

V teoretické části jsem se věnovala vzoru, který byl původně využíván jako rozeznávací znamení odlišných klanů Skotské vysočiny a dnes je nedílnou součástí módního průmyslu.

Ve druhé, praktické části, jsem navrhla kolekci listových tkanin s károvaným vzorem pro využití v oděvním průmyslu. Při tvorbě kolekce jsem se inspirovala tradičními tartany a návrháři jenž je při tvorbě svých módních kolekcí hojně využívají. Snažila jsem se propojit tradiční vzor se současnými módními požadavky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

[1] TERŠL, Stanislav. Abeceda textilu a odívání. Praha : NORIS, 1994. 279 s. ISBN 80-900908-7-7.

[2] KOZLOVSKÁ, Hana; BOHANESOVÁ, Bohuslava. Oděvní materiály I. druhé přepracované vydání. Praha 4 : INFORMATORIUM, spol. sr. o., 1998. 132 s. ISBN 80-85427-28-9. [kniha]

[3] KOZLOVSKÁ, Hana; BOHANESOVÁ, Bohuslava. Oděvní materiály II. druhé přepracované vydání. Praha 4 : INFORMATORIUM, spol. sr. o., 1998. 139 s. ISBN 80-86073-29-7. [kniha]

[4] BROOKS, Ian, et al. National Museums Scotland [online]. 20 [cit. 2010-11-24]. Cloth (Fragment). Dostupné z WWW: <<http://nms.scran.ac.uk/database/record.php?usi=000-100-036-743-C&scache=5ef69sh6v8&searchdb=scrans>>. [webová stránka]

[5] ROUT, Václav . Www.skotsko.net [online]. 2005-09-08 [cit. 2010-12-15]. Tartan - 1. část. Dostupné z WWW: <<http://www.skotsko.net/view.php?cislocclanku=2005090801>>. [webová stránka]

[6] ROUT, Václav . Skotsko.net - kilt [online]. 02 - 12 - 2005 [cit. 2010-12-15]. Tartan - 2. část. Dostupné z WWW: <<http://www.skotsko.net/view.php?cislocclanku=2005120201>>. [webová stránka]

[7] The Celtic Croft [online]. c2010 [cit. 2010-12-15]. Great Kilt History. Dostupné z WWW: <<http://www.kilts-n-stuff.com/celtic-history/great-kilt-history.html>>. [webová stránka]

[8] Lindaclifford.com [online]. 2010 [cit. 2010-12-15]. Great Kilt - Feileadh Mor. Dostupné z WWW: <<http://www.lindaclifford.com/GreatKiltWrap.html>>. [webová stránka]

- [9] Novinky.cz [online]. 2010 - 05 - 19 [cit. 2010-12-15]. Skotský kilt je nejoblíbenějším národním krojem světa. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/koktejl/200614-skotsky-kilt-je-nejoblibenejsim-narodnim-krojem-sveta.html>>. [webová stránka]
- [10] ROUT, Václav . Skotsko.net [online]. 2008 - 01 - 27 [cit. 2010-12-15]. Czech National Tartan - první český tartan. Dostupné z WWW: <<http://www.skotsko.net/view.php?cislocclanku=2008012701>>. [webová stránka]
- [11] The Scottish Register of Tartans [online]. 2010 [cit. 2010-12-15]. Tartan Details. Dostupné z WWW: <<http://www.tartanregister.gov.uk/tartanLargeImage.aspx?ref=5516>>. [webová stránka]

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

atd.	a tak dále
př. n. l.	před naším letopočtem
n. l.	našeho letopočtu
např.	Například